

ظرفیت‌های اقتصادی محصولات حلال ایرانی برای مسلمانان جهان / رقابت کشورهای مسلمان در توسعه گردشگری حلال

طرح نشان «حلال» با بیش از دو دهه سابقه در عرصه بین‌الملل، با گسترش در بین مسلمانان جهان مورد توجه بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته قرار گرفته است ...

طرح نشان «حلال» با بیش از دو دهه سابقه در عرصه بین‌الملل، با گسترش در بین مسلمانان جهان مورد توجه بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته قرار گرفته است به نحوی که، تجارت حلال میان کشورهای اسلامی افزایش یافته و فرصت‌های اقتصادی قابل توجهی را به خود اختصاص داده است، در همین راستا از کشورمان به عنوان مهم‌ترین کشور منطقه در اجرای این طرح انتظار می‌رود از تمام ظرفیت‌های اقتصادی و فرهنگی تجارت و گردشگری حلال استفاده کند.

به گزارش خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، اسلام یکی از بزرگ‌ترین ادیان جهان است و مسلمانان حدود ۲ میلیارد و ۶ میلیون نفر یعنی بیش از ۲۵ درصد از کل جمعیت ۸ میلیارد و ۲۷ میلیون نفری جهان را تشکیل می‌دهند، از نظر تعداد پیروان، اسلام دومین دین بزرگ در جهان است. دین اسلام در ۲۶ کشور در آسیا، آفریقا، خاورمیانه و جنوب صحرای آفریقا دین رسمی به شمار می‌رود و رشد اسلام سریع‌تر از هر دین دیگری در سراسر جهان است.

در کشورهای اسلامی یکی از ملزومات مهم، حلال بودن غذا، دارو و غیره است. بازار غذا با ارزش نزدیک به ۱۳۰۰ میلیارد دلار به تنهایی تقریباً ۶۵ درصد از کل ارزش تجارت حلال را تشکیل می‌دهد و به همین دلیل بازار بخش غذا، مرکز توجه تجارت حلال است، همچنین بازار لباس و مد ۲۶۶ میلیارد دلار، بازار توریسم ۱۴۰ میلیارد دلار، بازار رسانه و سرگرمی ۱۸۵ میلیارد دلار و بازار لوازم آرایشی و مراقبت شخصی ۴۶ میلیارد دلار را در بازارهای جهانی به خود اختصاص داده‌اند، که شاخص‌های حلال باعث رقابت اقتصادی شدید بین کشورهای مسلمان و غیرمسلمان در جهان شده است.

نشان حلال چیست؟

حلال واژه‌ای عربی به معنای مجاز و قانونی برای جامعه مسلمانان است. اخذ گواهینامه ایزو حلال توسط شرکت‌های تولیدکننده مواد غذایی گواهی بر این است که مسلمانان می‌توانند از این مواد غذایی استفاده کنند. به عبارتی اخذ گواهینامه ایزو در ارتباط با حلال بودن مواد غذایی تأیید می‌کند که ترکیبات به کار برده شده در محصول حلال، از نظر اسلامی مجاز هستند و محصول عاری از هرگونه فرآورده‌های حرام است.

یکی از انواع گواهینامه‌های ایزو پُرکاربرد، گواهینامه حلال است، استانداردهایی که برای برخی صنایع از جمله صنایع مواد غذایی، آرایشی - بهداشتی، دارویی و غیره که باید توسط احکام اسلامی کشورها رعایت شود، توسط این گواهینامه انجام خواهد شد. بنابراین اخذ گواهینامه ایزو حلال این امکان را برای چنین صنایعی فراهم می‌کند که بتوانند محصولات خود را به کشورهای اسلامی صادر و یا کشورهای اسلامی بتوانند محصولات موردنظر مطابق با قوانین اسلامی خود را، وارد کشور کنند. این استاندارد برای اولین بار در سال ۱۹۹۷ در کشور مالزی مطرح شد و پس از بررسی‌های لازم به تدریج در سایر کشورهای اسلامی گسترش یافت. همچنین از سال ۲۰۰۴ بسیاری از کشورهای از جمله ایران و ترکیه مطابق با این استاندارد، اقدام به واردات و صادرات محصولات خود کردند.

حوزه صنعت حلال به دو بخش محصولات و خدمات تقسیم می‌شود: بخش محصولات خود به دو زیربخش مواد غذایی و غیرغذا که شامل مواد آرایشی و دارویی، چرم و غیره و خدمات شامل بانکداری، توریسم، رسانه و سرگرمی می‌شود. در همین راستا استاندارد غذای حلال توسط سازمان همکاری اسلامی و موسسه استانداردها و اندازه‌شناسی کشورهای اسلامی در اکتبر ۲۰۱۰ در استانبول ترکیه تدوین شده است، به نحوی که این سازمان مبادرت به تهیه‌ی پیش‌نویس سایر استانداردها برای پاسخ به تقاضای بازار جهانی در تحقق استانداردهای جهانی حلال و تجارت محصولات حلال کرده است.

سازمان ملی استاندارد ایران در راستای انجام وظایف خود از اواخر دهه ۸۰ به شکلی منسجم در تدوین استانداردهای حلال و ایجاد ساختار انطباق در سطح ملی و به ویژه در سطح کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اسلامی (OIC) مشارکت کرده، تا ضمن تضمین حقوق اولیه هموطنان مسلمان در سطح کشور، بتواند از این حقوق بر پایه فقه امام جعفر صادق (ع) در سطح بین‌المللی با هدایت فقهی «حضرت آیت الله عالمی»، نماینده ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی در تدوین استاندارد غذای حلال و ارائه بیش از ۱۲۰ پیشنهاد به سازمان همکاری‌های اسلامی (OIC) و توفیق انطباق این استاندارد با فقه جعفری به میزان بیش از ۹۵ درصد دفاع کند. از مجموع ۳۳ کشور اسلامی تنها ۱۳ کشور عضو هیات مدیره موسسه استانداردسازی و اندازه‌شناسی کشورهای اسلامی (SMIIC) هستند که ایران نیز عضو هیات مدیره این موسسه است.

اعطای نشان حلال در انحصار ایران

«مهدی اسلام پناه» رئیس سازمان ملی استاندارد از محول شدن انحصار اعطای نشان حلال به ایران خبر داد و اظهار کرد: «در حالی که تعداد نشانه‌های اعطاءشده‌ی حلال پیش از استقرار دولت سیزدهم کمتر از ۱۰۰ عدد بود، اما هم‌اکنون این تعداد به بیش از یک هزار نشان حلال رسیده که به محصولات ایرانی قابلیت صادرات به کشورهای هدف را می‌دهد.»

وی در آئین اختتامیه جایزه ملی کیفیت ایران ۱۴۰۲ با بیان این که سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، حرکت نظام مند و ملی برای تحقق همه بخش‌های گام دوم انقلاب اسلامی را ضروری می‌داند، گفت: «جوایز کیفیت جهانی به عنوان پیش‌شران توسعه

کیفیت کالاها و خدمات، بستری برای رشد تولیدکنندگان و ارائه دهندگان کالا و خدمات مهیا می کنند. در ایران جایزه ملی کیفیت به استناد قانون و مصوبات شورای عالی استاندارد سابقه ۱۷ ساله دارد که در چهار دوره آن از مدل خارجی و ۱۲ دوره آن از مدل اقتباسی استفاده اما در دولت سیزدهم پیشنهاد طراحی یک مدل کاملاً بومی ارائه شد که این مدل بومی مبتنی بر منویات امامین انقلاب، اسناد بالادستی، ظرفیت های بومی و مشترکات جهان اسلام است.»

به گفته اسلام پناه، جایزه ملی کیفیت ایران بزرگ ترین گردهمایی تولید کیفیت محور در سال ۱۴۰۲ است که جمهوری اسلامی ایران با نقش آفرینی فعال و پیشران، ایده ها و نظرات خود را برای شکل گیری نظام مبتنی بر نظام اسلامی در بین ۵۷ کشور عضو این مؤسسه به نمایش گذاشت.

برزیل، بزرگ ترین صادرکننده ی پروتئین حلال در جهان

برزیل نگاه خود را به جذب گردشگران بیشتر از جهان اسلام معطوف کرده است. این کشور به عنوان بزرگ ترین صادرکننده ی پروتئین حلال در جهان، اکنون به دنبال جذب گردشگران مسلمان است که درآمدی بالغ بر ۲۲۸ میلیارد دلار در سال دارد. در حال حاضر، تعداد بازدیدکنندگانی که از کشورهای مسلمان نشین به این کشور آمریکای جنوبی می آیند، نسبتاً کم است. به عنوان مثال، سائوپائولو، مرکز بزرگ اقتصادی برزیل، سال گذشته تنها پذیرای ۲۱۵۰۰ گردشگر از کشورهای عربی بود.

افرادی مانند «علی زغبی» دبیرکل آکادمی بین المللی حلال برزیل می خواهند این روند را تغییر دهند. وی که در زمینه محصولات و خدمات حلال آموزش هایی را ارائه می دهد، معتقد است که، هم ایالت سائوپائولو و هم مقامات دیگر شهرهای کشور، تلاش می کنند تا به مقاصد گردشگری دوستدار مسلمانان تبدیل شوند. زغبی که همچنین نایب رئیس شرکت صادرکننده گواهی حلال فامبراس است، می گوید: «معتقدیم که سائوپائولو در مورد استقبال از گردشگران مسلمان چندین مزیت دارد، بنابراین همراه با وزیر گردشگری این ایالت به منظور توسعه برنامه ای برای واجد شرایط بودن هتل ها، رستوران ها و شرکت های حمل و نقل برای پذیرایی از مسلمانان شروع به کار کردیم.»

سائوپائولو دارای جمعیت بسیار متنوعی است از جمله یک جامعه مسلمان صدساله و چندین مسجد دارد و این شهر دروازه اصلی برای برزیل یکی از مهم ترین مقاصد برای بازرگانان جهان اسلام است. آنا کلمنته هماهنگ کننده گردشگری این ایالت نیز می گوید: «ما یک راهنمای گردشگری مسلمان پسند ایجاد کردیم که شامل اطلاعات مربوط به مساجد منطقه، کنسولگری کشورهای دارای اکثریت مسلمان و جاذبه های گردشگری است.» وی تأکید کرد که هدف ایالت بهبود کیفیت تجربه گردشگران مسلمان در سائوپائولو با ارائه اطلاعات مفید و آموزش کارکنان هتل ها و رستوران ها برای استقبال مناسب از آن ها است. زغبی تلاش برای جذب گردشگران مسلمان را چیزی شبیه به اولین صادرات گوشت حلال گاو برزیلی به جهان عرب در سال ۱۹۷۶ می داند. وی می گوید: «اولین فروش ما ناچیز بود، فقط مقدار کمی گوشت گاو، اما امروز برزیل بزرگترین تولیدکننده پروتئین حلال در جهان است.»

«کارن هایک» کارآفرین برزیلی لبنانی تبار نیز می گوید که تا همین اواخر این کشور آمریکای جنوبی آمادگی پذیرش مسلمانان پایبند به اصول اسلامی را نداشت، به همین دلیل او تصمیم گرفت آژانس مسافرتی با تمرکز بر گردشگران کشورهای خلیج فارس را راه اندازی کند. ایده آنان این بود که برزیل را برای استقبال از اعراب آماده کنند، که امروز لیستی از رستوران ها و هتل هایی وجود دارد که می توانند از مهمانان مسلمان پذیرایی کنند.

نمایشگاه حلال استانبول ۲۰۲۴

نمایشگاه حلال ترکیه - استانبول (Oic Halal Expo ۲۰۲۴) در روزهای هفتم تا دهم آذرماه ۱۴۰۲ در مرکز نمایشگاهی Ifm استانبول ترکیه برگزار می شود. نمایشگاه حلال ترکیه نمایشگاهی متفاوت و منحصر به فرد در منطقه ی اوراسیا است. در این نمایشگاه محصولات غذایی و زیبایی که مطابق با فرهنگ و سنت اسلامی است، به نمایش گذاشته می شود. در این نمایشگاه فرصت برای تبادل و تعامل تجاری با شرکت های مختلف و کارشناسان حوزه های وابسته وجود دارد.

نمایشگاه حلال همه ساله در کشورهای مختلفی برگزار می شود و کشورهای اسلامی از آن استقبال می کنند. در این نمایشگاه علاوه بر غذای حلال به مسائلی چون گردشگری حلال، نساجی اسلامی، پزشکی حلال، شیمی حلال و داروسازی پرداخته می شود. این نمایشگاه توسط مقامات دولتی ترکیه حمایت می شود و تلاش می شود تا این نمایشگاه بهترین امکانات و محصولات را به مخاطبین خود عرضه کرده و برترین شرکت ها و برندهای حلال در آن حضور یابند.

نمایشگاه حلال ترکیه پیشرو در محصولات و خدمات حلال در زمینه صنایع غذایی، سرمایه گذاری، لوازم آرایشی، توریسم، مواد شیمیایی، بسته بندی، ماشین آلات، سبک زندگی اسلامی، صنعت مُد اسلامی و غیره خواهد بود.

مزیت های فراوان ایران در توسعه گردشگری حلال

گردشگری حلال زیرمجموعه ای از صنعت گردشگری است که به خانواده های مسلمان اختصاص دارد و هنگامی که مسلمانان برای گذران اوقات فراغت به مقصد دیگری سفر می کنند، این سفر به عنوان گردشگری حلال تلقی می شود؛ چراکه اگر تمام فعالیت ها، امکانات، اقدامات و اهداف، طبق تعالیم اسلامی مجاز باشد، می توان از این فعالیت به عنوان گردشگری حلال یاد کرد. گردشگری حلال همیشه به معنای گردشگری زیارتی نبوده و قصد مذهبی صرفاً شرط لازم برای سفر نیست. به عبارت دیگر، گردشگری حلال، مسافرتی است که توسط مسلمانان با هدف تفریحی یا کاری در کشورهای اسلامی یا غیراسلامی انجام می شود، که اقدامات و امکانات آن به طور خاص از نظر شرع ممنوع نیست.

بر اساس گزارش رسمی «اداره پژوهش های سیاسی معاونت سیاسی صداوسیما جمهوری اسلامی ایران»، حجم گردش مالی گردشگری حلال در سال ۲۰۱۸ حدود ۲۲۰ میلیارد دلار بوده که سهم ایران از این بازار حدود ۱٫۲ درصد است. همچنین

برآوردها نشان می دهد، تا سال ۲۰۲۶، تعداد گردشگران مسلمان به ۱۸۰ میلیون نفر و حجم گردش مالی گردشگری حلال به ۳۰۰ میلیارد دلار خواهد رسید، بنابراین باید تلاش بیشتری برای جذب گردشگران مسلمان در کشورمان داشته باشیم.

جمهوری اسلامی ایران پتانسیل و مزایای زیادی در صنعت گردشگری دارد و به عنوان یک کشور اسلامی مبتنی بر شریعت، مدیریت و اداره می شود. این موضوع دلگرمی زیادی برای گردشگران مسلمان ایجاد می کند؛ زیرا آن ها می توانند بدون نگرانی، از محصولات و خدمات حلال ارائه شده در ایران استفاده کنند. از سوی دیگر میراث و مسائلی که در کشورمان وجود دارد و بدون شک همه گردشگران در دنیا علاقه مند به بازدید از این مکان ها هستند.

مناطق آزاد ایران در طول سه دهه گذشته، همیشه پرچم دار تلاش برای توسعه گردشگری بوده اند و تقریباً طبق اسناد جامع همه مناطق آزاد کشور، توسعه ظرفیت های توریستی و جذب گردشگر خارجی به عنوان یکی از مهم ترین اهداف توسعه ای آنها ذکر شده است. در مناطق آزاد تجاری ایران، بخش گردشگری غالباً در راستای جذب گردشگر داخلی و تجاری متمرکز شده است و جذب گردشگران خارجی عموماً در اولویت کاری آن ها قرار ندارد. حال در این شرایط ضرورت دارد برنامه ریزی جامعی حداقل برای توسعه گردشگری حلال در مناطق آزاد تجاری تدوین شود و متناسب با ظرفیت های موجود کشورهای هدف و همسایه مناطق، به عنوان بازارهای جذب گردشگر خارجی این مناطق که عموماً مسلمان هستند، اقدامات لازم جهت تامین زیرساخت های سخت افزاری و نرم افزاری در دستور کار قرار گیرد.

«ایوب زارعی» مدیر سابق میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری سازمان منطقه آزاد قشم در خصوص توسعه مناطق آزاد کشور به واسطه جذب گردشگر، اظهار کرده است: «گردشگری حلال تولید محتوای خلاقانه و تاکید بر دستورات سودمند اسلام در سبک زندگی مسئولانه و مومنانه، می تواند راهبردی درست برای توسعه گردشگری حلال باشد.»

وی در ادامه در خصوص بهره برداری از ظرفیت شرکت های تورگردان و سفارتخانه ها و رایزنان فرهنگی در جهت توسعه گردشگری حلال، بیان کرد: «آموزش، پژوهش و تمرین میدانی می تواند نقش تورگردان ها و رایزنان فرهنگی را دوچندان کند. اساساً اولین تماس ها با گردشگران را این عزیزان برقرار می کنند و می توانند سفیران خوبی برای آیین و شریعت اسلام و ارزش های پیرامون آن باشند، نشاط و شادی و استفاده از مواهب الهی و ظرفیت های طبیعی، حق تمامی افراد است که با رعایت موازین شرعی و اسلامی می توان آن را توسعه داد.»

با توجه به مطالب فوق، جمهوری اسلامی ایران به عنوان اولین اجراکننده ی طرح نشان حلال در جهان، می تواند سهم قابل توجهی از بازار تجاری و صنعت گردشگری حلال را به خود اختصاص دهد. بنابراین، نشان و برند حلال می تواند فرصت بزرگی برای نشر بین المللی فرهنگ ایرانی - اسلامی به دنیا باشد و درآمد تجاری ده ها میلیارد دلاری را برای کشورمان رقم بزند که عزم جدی مسئولان مربوطه را می طلبد.